

ne energije na politički oblik njenog ispoljavanja. Ta tenzija je veoma čudljiva i skoro neuhvatljiva društvena pojava: nastaje iznenada i još iznenadnije splašnjava. Veoma brzo se posle euforičnih izliva političke strasti uspostavlja spontana ekonomija društvene energije koja se (energija) nanovo usmerava pretežno na vitalne sfere društva.

Period krize i reforme stvara mnogo povoljnih uslova za euforičnu mobilizaciju: objektivno, mnogo je oblika egzistencijalne ugroženosti ljudi; ispoljava se konfuzija kao karakteristični sindrom neautonomnosti društvene svesti koja se oslobađa ideološkog monopola; ogromna praznina koja nastaje nakon slabljenja ili prestanka spoljnog formiranja društvene svesti popunjava se najradije novim »bektvom od slobode«, sličnim po tipu ideološko-mobilizatorskom načinu formiranja društvene svesti, a euforični tip to nesumnjivo jeste.

Otuda se kao objektivni i najverovatniji ishod strateške promene puteva društvene promocije koju donosi ekonomska reforma, zaista nameće slobodni tip političkog aktivizma, koji, kako je rečeno, podrazumeva slobodu formulisanja političkih ciljeva i slobodu organizovanja za njihovo ostvarivanje.

Do preovladavanja ovakvog tipa političke organizacije može postojati relativno kratak period (poput onog jevrejskog lutanja pustinjom), period koji može biti ispunjen oblicima euforične političke mobilizacije.

U uslovima slobode ekonomskog života dolazi do drugačijeg socijalno-ekonomskog stratifikovanja, do mnogo izraženijeg diferenciranja interesa i neuporedivo komplikovanije interesne strukture u odnosu na društvo koje je nasilno forsiralo uprošćeni, klasni model interesne strukture.

Tako se delovanja dva ključna faktora determinacije politike podudara u snažno izraženoj tendenciji pluralizacija: u sferi vrednosti se pluralizam iskazuje kao kriza vrednosti (te, prema tome, i kao kraj jednog — jednostranog sistema vrednosti); u sferi interesa tendencija pluralizma nastaje kao posledica mnogostrukog uslozljavanja strukture interesa pojedinaca, društvenih grupa i slojeva.

Zato će nepopustljivo rigidan treći faktor determinacije politike (sistema zatečenih institucija) usahnuti u interesno-vrednosnom okruženju koje ga negira.

Dosadašnji oblici političkog organizovanja suočiće se jednostavno sa naglim osipanjem sopstvene političke baze, a dojučerašnje članstvo tih organizacija spontano će potražiti druge oblike političkog angažovanja. Sa političkim liberalizmom i njemu svojstvenim pluralizmom pojaviće se i druge dimenzije stvari; stećiće se vizura iz drugih uglova u kojoj će se kao na dlanu, u svojoj grotesknosti pokazati naherena figura sadašnjeg sistema i potražiti pravi putevi njegovog menjanja.

Naravno, ovakav ishod može se presecati na različite načine: nedosludnom ekonomskom reformom, pokušajima da se privremena pasivizacija naroda iskoristi za nove oblike uzurpacije, da se ekonomska reforma preseca zbog nagle pauperizacije masa i sa (već poznatim) ideološkim racionalizacijama takvog koraka (restauracija kapitalizma, nehumani, otuđujući karakter konkurencija i robne proizvodnje i sl.). To će, međutim, put do konačnog izlaza učiniti samo težim: u narodu koji politički ponovo osvaja sebe uzurpacija se neće olako dopustiti; s druge strane, presecanje ekonomske reforme značilo bi očigledni salto mortale.

Ako je demokratija zaista pravi politički život društva, onda bi se u ovom slučaju mogla uočiti podudarnost puteva života pojedinca i društva iskazana u trivijalnoj izreci da život na usta ulazi. Demokratizacija će, naime, u socijalizam ući iz ekonomije, dakle, na usta. Ali to što će gotovo sigurno iza prvog ešelona ekonomskih promena u socijalizam glatko umarširati i drugačija politika ne bi trebalo shvatiti kao novi razlog za staru dogmu da je politika samo zgusnuta ekonomija, već pre kao dokaz da ne važi ni obrnuta dogma: da je ekonomija samo stvar političke volje.

1) Ovdje imam u vidu najopštije određenje liberalizma kao sloboda delovanja i organizovanja pojedinaca i grupa koja je ograničena jedino istim slobodama drugih subjekata. Takode, bez ulaženja u pojedini projekat ekonomske reforme, polazim od pretpostavke da ona uvodi takve slobode u ekonomske odnose.

2) Paradoks se, međutim, tu ne završava. I horizontalna politička centralizacija odvija se na decentralizovani način! Unutar samog političkog odlučivanja, koje obavlja sve ostale sfere društva, nastaje golemo disperzija nadležnosti, njihovo međusobno mešanje i preplitanje, što, s jedne strane proizvodi gotovo neshvatljivu neefikasnost, a s druge strane čitav institucionalni kaos i pravi očaj građanina kad treba da ostvari neki svoj interes (otuda spontani protesti masa pred najvišim političkim organima). Društvo je, dakle, politički centralizovano jer su sve ostale sfere društvene organizacije posredovane politikom (čak su i tradicionalno podeljene zakonodavna, izvršna i sudska vlast objedinjene u nekoj specifičnoj partijsko-političkoj nadvlasti) ali je i sama politika dodatno decentralizovana disperzijom i iskomplicovana mešavinom nadležnosti političkih organa i organizacija.

3) To, a ne nekakva »negativna kadrovska selekcija« suštinski je razlog tzv. terora inkompetentnosti. Negativna kadrovska selekcija nije razlog već posledica društvenog ustrojstva u kojem se politici daju sva ovlašćenja čime se vrši često zapanjujuća laicizacija poslova od najvišeg stepena stručnosti.

sveska br. 0015

stevan ileš

SVE NAŠE

Suv vazduh od suvih reči
mogu učiniti podnošljivim
samo isparenja
tvojih suza.

Gumeni baloni i bombone
odavno su prestale
biti stvari
koje ti trebaju.

Vlage, dajte mi vlage.
Ustvari,
daj mi vlage.

POSLE ŽIVOTA

Zamišljam sebe uplakanog
u naručju majke,
preplašene krdom
mužijaka.

Svetu bogorodicu
preklinjem imenom.

Ispod moga groba,
dve zmiije pasu.

APLAUZ

Na biciklu život promiče
zeleni sumpor na licu
sličan je suzama.

Ima belu kukuljicu
i kosu o ramenu,
od sestre
se bojom razlikuje.

Prolaznici zatečeni
pozdravljaju ga
visoko zabačenim
znojnim rukama.

Retko slavlje
je danas u gradu
jer čaršav još nije prljav
svakom.

ZA NAUK

U svesci br. 0015,
nalaze se slova.
Pazi palikuću dok
okrećeš stranu,
izniči će cvet
posrnućeš na latice
koje mirisati ne možeš.

Papire što leže po sobi,
nećeš iskoristiti
za nešto pametnije
od zvuka vatrogasnih kola,
užurbanih
pozivom usnulog
noćnog portira.

Vatra se mlekom
ne gasi, rodeni.
Stranice sveske br. 0015.,
ne kidaju se
ne izazivaju.

PUTANJA JE KRUG (PISMO)

Malo je falilo da tog
27. februara izadem
iz sijalice.
Potrčao sam ka malom
otvoru, zagrmeli su
psi čuvari u podne,
i kao da ništa nije
bilo, prošetao se
nadzornik.
U belom kaputu na
vetru, mršavo telo

Jasmina Stojanović

njegovo,
čutalo je,
rebra su pevala
onu našu pesmu.

Osvrnuo sam se,
a da nije bilo tako,
sada bih momci moji
bio među vama.

Puno je vremena
prošlo, previše
struje drmalu...
Zavoleh ljude i
onaj krevet na točkicama.

IME SVOJE

Napišem svoje ime
pitomo, oblo,
bez straha i poštovanja
od gospodina Nepoznatog,
dok sa plafona
mesto sopstvene krvi
mesom kaplje.

Okrenem papir,
sa svih strana
život me rukavicama
šamara.

Pogledam ruke svoje
— mišje repove,

glavu svoju
— zgužvan tepih,
noge od suvog kamena.

Pogledam ime svoje
— dve se zmiije krišom kroz slova
provlače,
pod čebe
uvlače.

PARADA

Odocnio sam na sok
krvave pljuvačke,
severno i južno nataknete na
šiljak novog, kosmatog odela.
Povela si mopsa,
vazduh ustajale sobe,
gde si otvarala prozore
posle svake moje posete.

Treba naći 2. svedoka,
pa da okončamo tužnu ceremoniju
idem kući da spavam.
Jastuk,
car,
stadion,
svinjsko meso — jetrena pašeta.
Sreću čine hrenovke u plastičnim
vrećicama, dok ih zabijam u tvoje
širo otvorene oči.
Ti me ne shvataš
moja naduvana lutko!